

Új átmenetek a Tátrában.

A hegység gerincz vonala hol emelkedik, hol ismét leereszkedik. Azon pontja, hol az emelkedés kezdődik, és a leereszkedés véget ér; bevágás, bemélyedés idomzatát ölti fel, és a földszin domborzatában ellentétben áll azon ponttal, melyben az emelkedő vonalak találkoznak. — Ez a csúcs, amaz a nyereg.

A nyereg orographiai tulajdonságánál fogva többféleképen osztályoztatik és neveztetik el. Az alpokban egész sora az elnevezéseknek dívik, melyek többnyire a nyereg külső formájának felelnek meg. (Joch, Pass, Sattel, Thor, Scharte, Col, Port, Passo, sat).

A főbemélyedések a hegység főgerinczében többnyire nemcsak kezdőpontjai a főgerincz mindkét oldalán eredő völgyeknek, hanem egyuttal ezeknek összekötő pontjai. Az alpokban már a rómaik íhódító csapatjai ezeken mentek át; ott jártak a német császárok koronázási menetei Rómába, míg később a kereskedelem és közlekedés közvetítőivé váltak. (Szt. Gotthárd, Szt. Bernárd, Mont Ceris sat). A Kárpátoknak láncolatából körülfogott hazánkban is, a hegységben ezen átmeneti pontoknak használt hágók (duklai, jablonkai, verestoronyi sat.) nagy culturalis és történelmi jelentőséggel bírnak, hazánk sok népesedési és történelmi hullámvázainak természetjelölte irányadói voltak.

A csak gyalogolható ösvényből, lóval járható út lett, az kocsittá változott át, mely számtalan kanyarulattal leküzdi a meredekebb lejtőket és az utolsó időkben ott a mindent egyenlítő gőz legfényesebb diadalát aratta. De hány fokozat létezik ezen a hegységek tömegeibe vágott főbb bemélyedések közt, és mily nagy a különbség köztük és még azon nyergek közt, melyek ritkán és többnyire csak nyáron csempészek vagy pásztorok, vagy hegmászók által rideg sziklaösvényeken vagy hólejtőkön át használatnak átszállókul, vagy azok közt, melyeken keresztül az utolsó időben bátor férfiak utat törtek maguknak, áthatván a gletserek sivatagjain, leküzdvén a meredek sziklaképződések erődítéseit és lépcsőket vagdalgatván a jeges lejtőkön, melyek gyakran gyakran felhúzódnak ezen a magas

hegységben többnyire jelentékeny tengerfölötti magasságban fekvő átmeneti pontokhoz.

A Tátrában keleti határvonalát képező kotliniai völgyen át a Zsgyár melletti hágó (1072^m) kocsin járható összeköttetést képez az említett völgy és Javorina közt, a hegység mindkét oldalán magyar területen. Közel ezen hágóhoz a fehérvízi völgy és a rézaknai völgy közt a Kopahágón (1681^m) át lovagolható ösvény vezet, egyszersmind egyedüli pont a Magas Tátrában szorosabb értelemben, hol a főgerinczet lóval áthágják. A hegység zömében, innét a csoport nyugati határáig, a fő vagy mellékgerinceinek csak néhány pontját használják átmenetül, ezek közt leginkább a lengyel nyerget, mely a felkai völgyből a poduplaszki völgybe, a Bialka völgy egyik ágába vezet; a többiekben aligha járnak és az áthatolást nehéznek sőt veszélyesnek tartják. De ezen átmenetek a hegyvándorlónak rövid átkelési utat mutatnak, melyen az egyik völgyből a másikba juthat; megengedik a buvárnak, hogy a hegység legrejtettebb zugjaiba hathasson, a csucsokhoz közeledhessék, a hegység szerkezetét minél több pontról tanulmányozhassa, mindenkit pedig a hegység zömébe vezetnek és feltárolják előtte vad, magányos szépségeit.

Az 1874-iki nyáron a Magas Tátrában tett utazásom alkalmával több ilyen nyergen át vezetett utam; némelyeken előttem épen nem, a többiekben is csak igen ritkan járhattak.

A most előadandó kirándulásom a Magas Tátra nyugati részére irányult és ennek topographiai viszonyait röviden fogom körvonalozni.

A Magas Tátra főgerinczének a Csuba Goriczától délkeletnek irányuló folytatásában a szmercsinai gerincz egyenesen húzódik a rosztoki és koprovai völgyek közt; innét a főgerincz délre kanyarodik, és válaszfalat képez a Bialka- (halastói) és legfelsőbb menguszfalvi völgyek közt, Délnek hajlott félkörben állja körül a tengerszem medenczét, éjszaki fordulataiban a tengerszem csuca magaslik fel*) A főgerincz közvetlenül és határozottan délre vonul és ott a magas Vizokában (2558^m M. A. T.**)) tetőpontját éri el. A Vizokától a főgerincz mind-

*) A tengerszem csucsat és e pontról nyíló kilátást különösen Hunfalvy érdekesen és szokott alapos-sággal irt úti rajza tette ismertessé. E név alatt Fuchs térkép vázlatán találjuk, Koristka leírásában szintén „Meeraugenspitze“-nek nevezi, a magyar államnyomda térképén itt egy szláv névvel „Waga“ találkozunk, a többi térképeken pedig nincsen jelezve.

**) M. A. T. = Magyar államnyomda térképe.

inkább délre hajol, gyorsan vesztvén magasságából, míg ismét éjszaki kanyarulatánál emelkedik.

A főgerincz ezen így körülírt részéből úgy éjszagnak, mint délnek mellékgerinczek válnak el: északon a Bialka völgy rosztoki, e halaspataki és poduplaszki ágait zárják be; a hegység déli oldalán pedig igen jelentékeny völgy veszi eredetét; a menguszfalvi völgy. Keleti oldalán rövid haránthátok határolják ezen völgy rövid és keskeny zugjait, míg felsőbb részét nyugatra egy mellékgerincz választja el a koprovai völgytől.

Mielőtt tervemet alkottam, Blásy Ede, tátrafüredi igazgató úrhoz fordultam, ki a hegységet mint zergevadász kitűnően ismeri és kinek szives, becses adataiért, melyekkel szolgált, nagy köszönettel tartozom. Figyelemmel kísértem Blásy úr közlését a főgerincz azon pontjairól, melyeket eddig áthágni sikerült, hol hiúsult meg az, vagy a hol amint ő azt biztonsággal állítá, nem is fog az sikerülni. Ezen becses, reám nézve nagy fontosságú közlemények szerint alkotám tervemet, főtekintettel arra, hogy eddig még nem járt utakat válasszak.

Tátrafüredet szept. 2-án elhagyván, az éjszakát a menguszfalvi völgy egyik keleti oldalágában szabad ég alatt töltöttem és szept. 3-án a Magas Viszoka első megmászását szerencsésen véghez vittem*). Egy negyed órával dél előtt leérkeztem a jeges tóhoz, (1831^m/ M. A. T.) mely az éjjeli tanyánk feletti völgyfokon terül el, míg kísérőim oda siettek, hogy az ott hátrahagyott tárgyakat magukkal hozzák.

Embereim egyikét, Spitzkopf Márton, uj-lésznai zergehajtót Tátrafüredről hoztam magammal, másikat ifjabb Román Jánost, zergevadászt, Stolából hívtam. Márton csak a hegység éjszaki oldalán a lengyel nyeregről való jöttében a Halas-tóig ment, Román pedig utazásom területének csak kezdő

*Ennek leírását lásd: „Jelentés a magas Tátrában tett utazásról“ (Földrajzi közlemények, kiadja a magyar földrajzi társulat III-ik kötet), és „Aus der Hohen Tátra: Die Ersteigung der Hohen Viszoka“ (Jahrb. d. Schweizer Alpen Club. Bd. IX).

jelentéktelen részét ismerte. Ezek voltak kísérim a tervezett kiránduláson.

Legközelebbi célom most az volt, hogy megkíséreljem a főgerinczen át a poduplaszki (podieplaszki) völgybe jutni. Eddig a menguszfalvi és Poduplaszki völgy közt ilyen összeköttetés nem létezett, fontos volt ez és reám nézve annál érdekesebb, mert azt lehetetlennek állították azon okból, mert a főgerincz északi oldalán függélyes be nem járható falakkal ereszkedik a mélységbe.

A táj hol időztem elég érdekes. A jegestó észak-keleti része be volt fagyva és a szmaragdzöld vízbe letöredezett a havas zátony, partján pedig hómező terült el. Erős vízér hagyta el a tavat, öntözvén a kis sikságot, mely ellentétben a téli északi parttal gyeppel zöldelt és eltűnván, lezuhant a meredek torlaszon a völgy alsóbb lépcsőzetére.

Mig embereim visszaérkeztek megvizsgáltam az előttem igen érdekes hóképződményt, megfigyeltem műszereimet és, 1^h 25^m délután újabb feladatomhoz láttam, t. i. amint fentebb mondám, keresni az átmenetet a poduplaszki völgybe.

A tavat köröztvén és átmenvén a hómezőn, felmáztunk azon torlaszon, mely a jegestó medenczét éjszokról elzárja. Meredek volt a görélyes lejtő, melyen sárgás fűszálak sarjadtak. Elérvén e torlasz magaslatát egy katlan fogott körül: középső sík tere hóval volt fedve, mely felfelé is húzódott, görgeteges lejtők körözték és meredeken nyultak fel a főgerinczig *).

Utamnak hólejtőt szemeltem ki, mely a főgerincznek a katlanba ereszkedő falain húzódott felfelé. Átmentem tehát a hómezőn, mig két emberem — kik a havon követni nem akartak — oldalvást a görgeteges katlanfalakon folytatták utjokat. Csakhamar elértem a lejtőt, melynek alja óriási kőro-

*) Völgy- és tóképződésről a „Magas Tátrában“ lásd említett értekezésemet, földrajzi közlemények, III. köt.

mokból álló sánczczal volt védve. A hó keményre volt fagyva, a lejtőzés mindinkább meredekebb lett, míg végre kénytelen voltam magamnak fejszémmel lépcsőket vagdalni. A görgeteges falon való felhatolás némelykor egész omladékrakásokat hozott mozgásba. Mászás közben visszapillantottam a völgy futására, melynek egyik lépcsőzetén a jegestő tündökölt, míg a fenyvesek sötétében a poprádi tó síma tükre csillámlott.

2^h 25^m értünk a főgerincz magaslatára egy keskeny, alig tíz lépésnyire széles bevágásra, mely mind két oldalán magas sziklával volt szegélyezve. Északi oldalán a poduplaszki völgy felé meredek falak alatt kopár sziklatalaj, néhány hófolttal volt látható, alatta pedig minden közvetítés nélkül a völgy fenekének csak kis része tűnt fel.

Egy negyed órát töltöttünk a hágón és az alatt megfigyeltem a műszereket. A nyeret „Vaskapu“-nak neveztem, és magassága előleges számítás szerint körülbelül 2352^m. A magyar államnyomda térképén ezen elnevezést egy közel álló csúcs viseli; nemkülömben a főgerincz ottani része e név alatt ismeretes. A nyereg külső domborformája is megfelelő a „Kapu“ elnevezésnek.

Keskeny görélyes kéményen át ereszkedtünk le, melyben az első néhány lépés nem volt éppen könnyű. Görgeteg lejtőkre jutottunk és onnét menedékesebb lapályra. Gyönyörű kilátás nyílt e pontról az alattunk fekvő eleven pázsittal és sötétzöld erdővel diszlő poduplaszki völgyre csillogó vizekkel, kanyarodó patakjával. Jobbra az ormok szép hajlással húzódnak lefelé, balra pedig függélyesen felmeredező sziklafal tűnik fel, míg a távolban kéklő domborok hullámos síkságot határolnak, mely felett a nap már rézsutos sugarainak özöne oszlott szét és aranyos fátyolt szőtt.

Gyönyörű zöld, élénk színezetű és bársony lágy mohavánkosok vonják be a sziklaszalagokat, melyeken át jobbra tartottunk. A görélyes lapály mindinkább lejtősebb lett; egyszerűen el volt vágva utunk — függélyes falak ereszkedtek le a völgy fenekéhez, lehetetlenné vált a lemenet: Blásy úrnak látszólag igaza volt. De a dolgok ezen állapota oly könnyen vissza nem riasztott; nem hátráltam. Vissza és felfelé kellett

másznunk, hogy a lejtők jobb (keleti) részéhez közeledhessünk, ott kísérlendő a lemenetet. Hosszú fel- és lemászás után — útközben sikamlós sziklákon, melyeken a hegyvizek rohantak lefelé — egy csörgedező vízer utat mutatott. De a víz kopár kőablakon, vagy azok közt folyt lefelé. Ki kellett bontanom manilla kötelemet. Embereim már ösmerték használatát a Viszokáról, hol a kötéllel való experimentum nekik kezdetben nem igen tetszett. Román mászott le, utasításom szerint arczával a meredek falhoz fordulva. Én követtem és útközben meglehetősen álláspontra találván, megálltam. Márton most podgyászunkat ereszté le és azután reá került a sor. Sokáig tartott míg elhatározta magát, hanem itt nem kínálkozott más ut, és elvégre jött. A kötelet mindig feszítve tartottuk, két helyen őr lesett, úgy hogy még elsiklás esetére sem érhetett volna nagy baj. Mikor közeledett lábait helyes positionba helyeztem Mártonnak, mint ez szokás; de a szegény fiu úgy reszketett, mint a nyárfalevél. Utolsó része e lemászásnak szűk és vizes sziklaereszen át történt, a melynek végét elérve, csakhamar a lejtőkön siettünk lefelé, míg a völgy öblös fenekére és 5^h 10^m (délután) egy tóhoz értünk. A törpefenyű övében, 1452 *m*/ (M. A. T.) magasságban fekszik; sötétzöld vize nem igen mély.

Visszapillantván láttuk azon majdnem függélyes falazatot, mely a völgy egész háttérét elzárja és nekünk oly jelentékeny gátot emelt.

A Vaskaputól a lemenet a tó partjához 2 óra 20 percbe került, tehát sokkal több időt vőn igénybe, mint a szintáj különbözeténél fogva vártuk volna.

Siettünk, mert az idő későre járt és célunk még messze volt. Az áradozó, letörtető völgypatak mentében haladtunk lefelé. Csakhamar rengeteg erdő vett bennünket körül és 6 órakor zöldellő rétre, az ugynevezett kosárhoz, értünk. A vidék egész alpesi szint ől: a buja zöld pázsitot lengő fenyvesek szegélyezik és csörgedező patak hasítja át. Balra egy völgyzugot magas sziklaretesz zár el, melyen ezüst szalagként zuhan alá a hegyi patak, a háttérben pedig a Magas Viszoka jelenik meg. Jobbra azon erdőborította völgytorok

nyilik, mely a lengyel nyereghez vezet. Az egész táj felett csend és béke honol.

A Tengerszemesucstól éjszакnak elváló mellékgerincz két ágra oszlik, és a köztük fekvő zugbani tavakból eredő vizér beleszakad a poduplaszki patakba, melyet közel az egyesülés után 6^h 50^m léptünk át. Ős erdőn kezdtünk felfelé menni. Az est közeledett. A Viszoka és a Vaskapu után ezen új hegymászás, — a harmadik ez napon — embereimnek nem igen tetszett. E részét a poduplaszki völgynek Márton ismerte; egyszer járt ő ezen az uton a Halastóhoz. Egy kis félóra alatt a hétgránátoshegyhát magaslátán voltunk.

Az alacsony környezet felett, a távolban, megláttuk a magas sziklás háttért, mely a halastó fekvését jelzé, már az est fátyolába burkolva. Csakhamar eltűnt. Sötétedett; elvesztettük az utat; az éj homályos és meleg volt. Szemenként adtam embereimnek egy aszalt szilvát, jól esett nekik.

Végre mégis elértük a halastóból eredő patakot. Egy kis salto mortaléval átugrándoztunk a vizmederben fekvő köveken és elértük a Javorinából a Halastóhoz vezető utat. Ez az nap utolsó áldása volt; nem képzelhető valami kellemetlenebb, mint a nap fáradságai után ilyen kavicsozott út. 8 óra 20 percz este volt mikor egy gáton átlépve a Halastó partjához érkeztünk.

A Vaskaputól majdnem hat órán át szünet nélkül, folyvást előrehatoltunk. Az egész napi utazás 14 órát 35 perczet tőn, melyből 11 óra 15 perczet gyalogoltunk.

Az éjszakát a Lengyel Tátra-egylet által fatuskóból épült menedékházban töltöttük, mely az egylet nem eléggé dicsérhető törekvésének bizonyysága. A jó kemény pallozaton hálunk, mert a nagyon is tág épületnek nagyon is szegényes volt a belső felszerelése; széna, szalma, pokrócz, mind hiányoztak. Az éjszakán át nagy szélvész dühöngött, mely bennünket a feltűnően meleg esti levegő káros következményeitől megóvott, de az egész házban nem találtunk egyetlen egy az iszonyu léghezamtól ment zugot sem.

Másnap, szeptember 4-én reggel legtisztább nap sugárzott a gyönyörű tóra, bár a szél még nem csendesült le végképen.

A Halastó — Riby staw — a tátrai tavak legnagyobbika. 1427·5^m (M. A. T.) magasságban fekszik és terjedelme 25 négyszög $\frac{1}{2}$ km; kerülékformájú medencéjét tiszta átlátszó zöld, közepe felé mindinkább sötétedő viz tölti be. A főgerincz élesen kirovátkolt falai, a „Barát“ pittoresk sziklaképlettel közvetlenül a tó déli partját érintik. Jobboldali partján, hol törpefenyű sűrösödik és a déli falaktól a tó partjához huzódó görgeteges lejtőkön kerültük meg a tavat és azon meredek torlaszon mentünk felfelé, melyről már rég egy kigyózó vizér tűnt fel, mely most gyors száguldással a sziklákon át zuhatagként tör le.

Nemsokára a Tengerszem partjánál 1611·5^m magasságban voltunk. A sötét, most a szél által felháborgatott víztükr, szürke és hóbarázdált körfalaival, melyek függélyesen és mereven emelkednek az égbe, magányos elhagyatottságában mély benyomást tesz. Néma csend uralkodik, melyet a mormogó habok viszhangja, a szél süvöltése csak ritkán szakaszt félbe. A két tavat elválasztó gát magaslatáról egy vas kereszt mellett a szem mindkét tavat egyszerre karolja át. A Magas Tátra tőjeleneteinek legszebbike ez.

Félórát töltöttünk a Tengerszem partjánál; a Halastótól az oda és idemenet 1 óra 25 percbe került. *)

8^h 30^m (délelőtt) bucsutunk a Halastótól. Szándékom volt a Bialkavölgy halaspataki ága és a rosztoki völgy közt huzódó miedzani gerinczen át, az utóbbi völgybe jutni.

Messzire követtük a halaspatak folyamát. A Halastó feletti retesz magaslatáról megvizsgáltuk a miedzani gerinczet, és ott hol az köszirtes éléből kivetkőzve gyeves hátat képez, melynek gyorsan lejtősülő részén erdőség terül el, szemeltünk ki magunknak az átmenetet. De most a mélyen bevájt völgyben járván, a meredek erdős falak a felsőbb részekre való kilátást egészen elzárták. A sűrű erdőből itt-ott hegyi patakok fakadnak, de habozásunkban egyikét sem mertük követni. Elvégre (9^h 45^m) elhatároztuk egy erdővágás-

*) A Halastó keleti fele, a Tengerszem pedig egészen Magyarországhoz tartozik; a Bialkapatak jelzi a határt Magyarország és Gácsország közt; a határvonal metszi keresztül a Halastavat, felhuzódik a főgerinczre és azt a barát-hegy pontnál éri el.

nál a völgyutat elhagyni. Nemsokára egy lengyel pásztorral találkoztunk, ki megerősített hogy a helyesutat követjük és további irány némi jelzésével szolgált; egyedüli emberi lény volt ez, kivel négynapi vándorlásaink alatt találkoztunk.

Tizenöt perecznyi időzés után, az erdős lejtőkön felfelé mentünk és így találtunk átmenetet a hegyháton, noha ismeretlenek voltunk, és a rosztoki völgyutra bukkantunk ott, hol az a patakon átvezet. Erdős fokok zárják el a völgy háttérét, melyből a széles patak rohan elő. Bal partján, többnyire erdőn át huzódik az ösvény. Az erdőből, melynek sűrű sudarboltozata a nap égető sugarai ellen kellemes, hűs árnyékot nyújtott, kilépén, ismét megpillantjuk a völgypatakot, mely a völgy némely részében szélesen ágazik szét és fenekét görélylyel árasztja el. Rohamosan száguldal óriási kötuskókon át, melyek medrében ideiglenes fekvőhelyet találtak, és hófehér habbá törve az alpesi patakokhoz hasonlít; maga a rosztoki völgy ezen középső része is sok tekintetben alpesi jellegű.

Átkeltünk a patakon és a völgy keleti partján folytatuk utunkat, mely mindinkább emelkedett a völgy feneke felett és azon meredek, törpefenyővel fedett falakhoz vezetett, melyek a völgyet torlaszként zárják el. Ezen falakon a patak körülbelül 25 ^m/ magasságból szökik alá és igen szép, kétkaru zuhatagot alkot, melyhez délben értünk.

Közvetlenül a vizesés mellett, hol gyöngyelő cseppjei a görélyes talapon csodálatos, buja növényzetet fakasztottak, másztunk felfelé és rövid idő után a magaslaton voltunk, melyen majdnem vízszintesen folydogál a patak; átléptük, még néhány lépés és váratlan kép tárul fel előttünk. Egy nyílttér hullámozó vízzel telve; oldalvást és háttérben kopár, sziklás hegygerincek és ormokkal körözve. A rosztoki völgy háttérében elterülő öt tó legnagyobbikánál — a wielky staw —, nagy tó partjánál valánk, 12^h 30^m p. m. volt; a Halastótól utunk négy órába került, melyből egy negyed órai pihenés levonandó.

Másfél óráig időztünk, e tó 1589 ^m/ magas partjánál. Fekete áfonyabokrok közt ebédeltünk, melyek gyümölcse desertnek is kínálkozott. Az idő igen kellemes, a levegő 17°C. volt.

Utunk folytatásául most egy átmenetet választottam, melyet szintén mint lehetetlent irtak le, t. i. egy direct átmenetet a rosztoki völgyből a szmercsiniai tavakhoz, a koprovai völgy egyik legfelsőbb zugjában.

1^h 55^m (délut.) hagytuk el a nagy tavat és nyugati partja felett folytattuk utunkat. Alig észrevehetőleg emelkedtünk és most a katlansiknak, melyet alacsony térhullámok szakasztanak félbe, második, köves és gyérgeppel takart felsőbb lépcsőzete tűnt fel előttünk, alattunk pedig és tőlünk egy alacsony földhát által elválasztva a harmadik tó. Azonnal észre vettem, hogy a gerincz azon bemélyedése, mely felé lépéseinket irányoztuk, czélomhoz nem vezetne és a térképek szerint a harmadik tó déli partját képező falakon fel, a főgerinczen át kell hatolnunk. Megváltoztattuk tehát a követett irányt, kissé visszafelé és le a harmadik tó partjához mentünk. E sötétkék és mély vízmedenczét nyugati és déli partját a főgerincz határolja, nyugaton függélyesen meredek sziklafalait közvetlenül a sima, redőtlen vizlapnak bocsájtva, míg délről hol sziklás, hol görgeteges lejtők húzódnak lefelé. A főgerincz két pontban magaslik fel leginkább, melyek közt ismét bemélyedik. A keletre fekvő bevágást választottam átmenetül.

A második és harmadik tavat egybekötő patakon mentünk át (2^h 40^m) az ezen tó felett délre emelkedő falakhoz. Az azokból kiszögellő sziklabordát köröztük és a falzaton képzett széles behajlásban, melyen keresztül a görgeteg ömledezik, mentünk felfelé.

Minden nehézség nélkül 3^h 15^m a magaslaton voltunk. Most az egyik oldalán alattunk a két szmercsiniai tó tűnt fel és szemünk átfutotta a patakkal áthasított és erdőborította koprovai völgyet és a déli falazatát képező a Kriván sokágu tömegéhez tartozó hegyképleteket, éjszakra pedig az őt tó vidékére nyílt a kilátás; láttuk az első tavat, mely egy keleti oldalzugban fekszik és azon sajátsággal bir, hogy patakja a völgynek befelé és csak a mögötte fekvő nagy tó

vizével egyesülve a rosztoki völgynek folyik; gyönyörködhattünk a völgyet berekesztő Voloszin hegylánczolat szemléletében, melyen tul kék leplében a távol messzeség merengett.

Megfigyeltem a műszereket, (előleges számítás szerint a hágó magassága körülbelül 1764^m) és $3^h 40^m$ lefelé és egyenesen az alsó nagyobb tónak tartottunk; fél óra mulva minden nehézség nélkül partjához ($1659\cdot5^m$ M. A. T.) értünk. Szinezete zöldes és a Csubrina gerincz éjszaki meredek, kopár falai közvetlenül érintik vizét. A második most nem látható tavat egy igen alacsony gát választja el az elsőtől. Öt percznyi időzés után, melyet embereim megelőzése által nyertem és az aneroi és a hőmérő megfigyelésére fordítottam, utamat folytattam.

A Csubrina nyugatra vonuló lejtőző gerinceze a magas Tátra főgerinczével képezi azon öblözetet, melyben a két szmrecsiniai tó terül el, és elválasztja azt a koprovai völgy legfelsőbb keleti folytatásától, mely az napi utunk czélja volt. Nem szerettem volna az elértük magasságból veszteni és ennél fogva nem mentünk le a völgy fenekébe, melyből egy meredek lépcsőzet vezet felső keleti torkába, hanem azt a Csubrina falain körözve akartuk elérni.

Rövid ideig sikerült a terv kivitele, de csakhamar következett részint gypes, részint görélyes lejtőkön való fel- és lemászás, részint a törpefenyű sűrű bokrain kellett áthatnunk. Egyszer egy meredek ereszen át kellett leereszkednünk, hol a görélyes talajon buja növényzet sarjadt, mely a legkisebb érintésnél legördülő kőromokat takart, bizonytalanná tevén így minden lépést, az alantabb lévőket pedig nagy veszélylyel fenyegetvén. Egy lezuhanó kötuskó zúgó, vészteljes röpte elől alig tudtunk kitérni, és Román meg is sebesült, de szerencsére a kő csak kezét érintette. De még ez uton is jó sokat vesztettünk az elért magasságból és ismét felfelé kellett másznunk. Tikkasztó meleg volt és a nap égető sugarainak voltunk kitéve. Szerencsénkre fekete áfonyabokrokra — reánk nézve most igen kedves felfedezésre — akadtunk. Azután egy rengeteg őserdő sűrű lombja vett körül és rodthadványain és a sziklazuzadákon, mely a talajt fődé és melyeken hatalmas zuzmóvirány fejlődén, csendes és eredményteljes tevékenységet fejt ki, kellett átgázolnunk. Öröltünk mikor elvégre hűsítő

forrásra bukkantunk és a völgy ösvényére (5^h 20^m) jutottunk.

Öt perczel hat óra előtt a törpefenyűöv szélső határánál, a völgy kőromokkal telt fenekén, a patak közelében állapodtunk meg, itt töltendő az éjszakát. Következtek az előkészületek az éjjeli tanyázásra. A sátort felállítottuk két óriási kőtuskó oltalmában. Embereim már megszokták a teendőkben segédkezet nyújtani. Felnyitottuk főzőszeremet, tüzet raktunk és főztem a levest. De jól ízlett! Szalona és kis hús egészítette ki frugal vacsoránkat. Volt még egy palaczk bór, bár az utolsó, azt is felnyitottuk. Élet és vidámság uralkodott a kis körben. Embereim büszkélkedtek tetteinken. Sötétedett és az alkonyynal felhők és hűvös estszellő jött. Még egy ideig maradtam őrtüzünknel, mely kísértetiesen világítá be az elhagyott környéket. Embereim a szabadban kőtuskók mögött, hatalmas tűz mellett maradtak, én sátromban lefeküdtem és azt gondosan bezártam. Harmadik éj volt ez. Az éjszakán kissé fáztam, — a szél dühöngött és a hőmérsék bizonyosan tetemesen süllyedt. Alászállását az éj alatt nem ösmerem, mert minimum hőmérőm eltört, de még reggel 4 órakor a hőmérő csak 5° C. mutatott, nyári öltönyben csak könnyű plaiddal ellátva, nem épen kellemes temperatura.

Szept. 5-én reggel valamivel négy óra előtt bujtam ki sátromból. Nem kellett sok toilette: negyedik napja volt, hogy ruhámból ki nem vetkőztem. Jól eset a meleg thea, melyet főztem. Hogy szokta meg Román ezt a barna vizet, különösen ha rumból extraportiót kapott.

Az idő kedvezőtlen volt, az ég felhős, nedves szél emelkedett a völgyből. 5^h 30^m uton voltunk. Hosszúra nyulik a koprovai völgy e leghátulsó, egyhangú rideg zugja, menedékesen emelkedvén a gerincz alatti völgyöblözetig. A köd utolért bennünket, és ezen omladék sivatagnak még mervebb kinézést kölcsönzött. Innét balra tartottunk és igen rövid felmászás után 6^h 45^m elértük a gerincz egyik

bevágását, a Csubrina és a Bástyahát legfeszőbb északi része közt.

Alattunk a menguszfalvi völgy hosszabbításának északi végpontján terülnek el a hinczói tó és délnyugatra tőle földhorpadásban egy másik kisebb viz-medence. A hinczói tó fölött huzódott a főgerincez ködborongta szaggaatózott falzata, melynek északi lejtőjét a halastó tükrözi vissza. Egy pillanatra megjelent a Magas Viszoka felnyuló csucsa és a körülötte csoportosuló ormok kibontakoztak a fellegekből, de csakhamar ködfátyol borította el.

Tíz percz és a műszerek megfigyelése után lefelé mentünk. Az átmenetet (2188^m/ M. A. T.) koprovai nyeregnek nevezem*). Előresiettem a görélyes falon lefelé, mely igen jól járható volt. Embereim nem követtek a hinczói tó partjához. Az említett kis tócsa és a hinczói tó közti földhátan át, melyet a hullámzatosan domborodó talaj e völgykebelben képez, husz percz alatt értem a hinczói tóhoz. (1956^m/ M. A. T.)

Érdekes látványt nyújt a tó sötét vizeitükre, mely felett az egyes tűformájú tetőkre széthasított gerincez, hatalmas falakkal tornyosul fel. Egyes hólejtők a tó partjaig huzódnak; — síma vizeitükréjét néhány kiálló kőrom szakítja félbe, mi igen pittorese benyomást tesz.

Rövid — öt percznyi — időzés után tovább mentem. Lépcsőzetes fokok gyorsan következnek egymásután. A kopár talajt csakhamar gyeper törpefenyő váltja fel. Némelykor a törpefenyő sűrű és majdnem áthatatlan bokrain kellett keresztül hatolnunk. De lefelé gyorsan vezet az út és (a hinczói tótól 1 óra 10 percz alatt) 8^h 30^m jöttem a poprádi tó feletti magaslatra. A zöld gyeper, melyen lovak legeltek, számos kötuskó, kiirtott erdő fatörzsei fedték, tanui annak, hogy a fenyvesek üditő rengetegének a Tátrában is engedni kellett a gondolatlanul végrehajtott erdőpusztításnak, és nem állják többé gátként útját a romboló árvíznek és görgetegomladéknak.

*) A magyar államnyomda térképén, a magassági szám átmenetünknel délrebb eső pontnál áll, de a gerincezen való bemélyedések majdnem egyenlő magasságúak.

A Kopa a völgy fenekéhez lejtcsúszó falainak hatrallépésével nyílt a pillantás a tündöklő víztükörré. A sötétzöld víz déli partját az Oszterf szép sziklás lejtőivel szegélyezi, északról a Kopa emelkedik. Oly meredeken esnek alá az Oszterf sziklafalai, hogy ott a víztükör és a sziklafalak közt nincs helye egy zöldelő partkerítésnek sem. A poprádi tó (1519^m/ M. A. T.) a menguszfalvi völgy egy keleti oldal-völgyelés nyílásán terül el és felette húzódik a lépcsőzetes barázda hólejtőkkel végződő háttéréhez. E völgynek irányoztam lépéseimet négy nappal ezelőtt; akkor e táj ismeretlen volt előttem és mint kísérteties talány jelent meg a völgy ormos partja felett a Magas Viszoka gyönyörű tüneménye. Azóta saját erőmből tűztem ki a Kárpátok e méltó és féltett Matterhornján a győztes zászlóját, belehatoltam részint még nem járt utakon hazánk e kiváló és első helyen álló hegység elrejtett, majdnem ismeretlen zugjaiba és feltárultak előttem vad szépségei. Minden veszély nélkül, kevés fáradságért élvezeteljes, nagy jutalom! Ugyanaz vár minden követőre. Sok szerencsét!*)

Déchy Mór.

*) 9^h 15^m hagytam el a poprádi tó feletti magaslatot és a Bástyahátnak tartottam, hogy ezen át a csorbai tóhoz juthassak. Nem hiszem, hogy jó uton jártunk volna. Majdnem áthatlan erdős és meredek falakon fel, 10^h értünk a hátra, melyről szép kilátás nyílik a menguszfalvi völgyre. Messzire beláthattunk azon völgyelésbe, hol a jegestő fekszik, ködfátyol borítja el a halmos Szepességet. 10^h 15^m tovább mentünk és 40 percz alatt a csorbai tóhoz értünk. Érdekes volt a látvány, mikor a Szolyiszkó és erdőborította völgyének alján legelőször feltűnt. E szelid szépségű és ősméretes tó partján 12^h 45^m időztünk. Vízében fürödtem és még fönn maradt csekély élelmi szerünkkel és borral pompásan megébédeltünk. Egy óra gyaloglás alatt a magas erdői vasúti állomáshoz jutottunk. Ott kivívtam az engedélyt, hogy a tehervonattal 3 órákor délután Poprádra mehessek, míg ellenkezőleg csak a 9 órákor este közeledő személyvonatot használhattam volna, és este félhatkor, négy nap távollét után, Tátrafüredre érkeztem.